

EU PROJEKT: POVEŽIMO SE BAŠTINOM

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

Revitalizacija prepoznatljive i jedinstvene kulturne baštine

EU-ov projekt "Povežimo se baštinom" obuhvaća koordinirane aktivnosti usmjerene prema zajedničkoj viziji razvoja prepoznatljive i jedinstvene kulturne baštine urbanoga područja Rijeke na ukupno 13 lokacija kako bi se potaknuo turistički razvoj temeljen na načelima održivosti

Revitalizacija kulturne baštine na području Urbane aglomeracije Rijeka

Prema Strategiji razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016. – 2020. godine, potreba za ulaganjem u kulturnu infrastrukturu velika je, a postoji interes za stvaranjem novih oblika takve ponude. Iako je riječ o građevinama značajne kulturne vrijednosti, ulaganje u održavanje pojedinačnih kulturnih dobra proteklih desetljeća nije bilo dostatno, što je bio jedan od razloga da se osmisli EU-ov projekt "Povežimo se baštinom". Cilj toga projekta jest revitalizacija postojećih lokacija kulturno-povijesne baštine urbanoga područja Rijeke s ciljem stvaranja nove ponude za posjetitelje. Vrlo je važno očuvati kulturno-povijesnu baštinu toga kraja, jer ona predstavlja identitet tamošnje zajednice i njezinu povijest. Zato ju treba spasiti od propadanja i valorizirati je u turističke svrhe, što će završetkom svih projektnih aktivnosti biti i omogućeno. Partneri u EU-ovu projektu "Povežimo se baštinom" jesu gradovi i općine koji čine Urbanu aglomeraciju Rijeka: Grad Rijeka (nositelj projekta), Grad Kastav, Grad Kraljevica, Grad Opatija, Općina Čavle, Općina Klana, Općina Kostrena, Općina Lovran, Općina Mošćenička Draga, Općina Viškovo i Turistička zajednica grada Rijeke, dok je nadležno tijelo za dodjelu financijskih sredstava Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Projekt je službeno započeo 1. prosinca 2018., a financira se

iz Europskog fonda za regionalni razvoj – Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020., putem mehanizma Integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam).

Projekt okuplja trinaest fizičkih lokacija kulturno-povijesne baštine na području Urbane aglomeracije Rijeka karakterističnih za svako lokalno područje koje čine integralni proizvod kulturne ponude. Izgrađeni ili revitalizirani objekti omogućit će jači turistički, gospodarski i regionalni razvoj temeljen na kulturološkome identitetu širega riječkog područja. Koordinirane aktivnosti usmjerene su prema zajedničkoj viziji razvoja prepoznatljive i

jedinstvene kulturne baštine urbanoga područja uz poticanje turističkoga razvoja temeljenog na načelima održivosti. Transformacija nedovoljno iskorištenih lokaliteta kulturne baštine u prostore s novim namjenama učinit će cijeli prostor Urbane aglomeracije Rijeka atraktivnijim građanima, posjetiteljima i poduzetnicima. Time će doprinijeti i povećanju zapošljavanja i prihoda uz planirano unapređenje kulturne baštine i njezinih infrastrukturnih dijelova.

Projekt planira integriran pristup tim lokalitetima, ali i cjelokupnoj baštini Urbane aglomeracije Rijeka kroz njezino mapiranje, izradu narativa, razvoj interpretacijskih planova, zajedničku prezentacijsku infrastrukturu, brend, plan promocije i strateško upravljanje. Zato je infrastruktura koja se obnavlja ili gradi namijenjena oživljavanju interesa lokalne i šire populacije uz povećanje atraktivnosti tih lokacija za turizam, osobito među osobama zainteresiranima za povijesni i kulturni

Pogled na povijesnu zgradu Filodrammatica na riječkom Korzu

turizam. Projekt također ima važan obrazovni karakter za djecu osnovnoškolske i srednjoškolske dobi s obzirom na školske programe iz povijesti i književnosti. U budućnosti se planiraju uključiti i drugi sadržaji kulturno-povijesne baštine jer je osnovna interpretacijska poruka projekta "Povežimo se baštinom" prezentacija bogatstva raznolikosti baštine, stilova života i kulturnih identiteta Urbane aglomeracije Rijeke.

Glavne aktivnosti projekta

Planirane aktivnosti u projektu, čiji je krajnji cilj uspostaviti 13 novih ili poboljšanih fizičkih kulturno-turističkih lokacija na području Urbane aglomeracije Rijeke, obuhvaćaju projekte navedene u nastavku.

Grad Rijeka:

Pokretanje kulturno-turističkog posjetiteljskog centra u Rijeci

Na mjestu današnje zgrade Filodrammatice na Korzu 28 prvotno se nalazila kuća Struppi. Nakon što je kuću otkupilo Filharmonijsko dramsko društvo, izgrađena je nova građevina prema projektu riječkoga arhitekta Giacoma Zammattija, koji se pritom ugledao na srednjoeurop-

ske glazbene zavode. Zgrada je svečano otvorena 1890. Na uličnom se pročelju građevine razabiru utjecaji talijanske visoke renesanse i manirizma.

Rustikalno obrađeno prizemlje raščlanjeno je lučnim otvorima, a prostor od prvoga kata do vijenca artikuliran je paladijanskim polustupovima s korintskim kapitelima između kojih se nalaze lučni otvori. Sa strane polukružnih lučnih otvora umetnute su skulpture ženskih figura. Područja između prozorskih otvora naatici oslikao je Giovanni Fumi. Unutrašnjost građevine bila je prilagođena potrebama glazbenog društva i sadržavala je dvoranu za priredbe i uvježbavanje, dvoranu za primanje stranaka i druge prostorije kojima se društvo koristilo. Kroz dvije gornje etaže oformljeno je kazalište s parterom, pozornicom i balkonom. Kazalište je dekorirano rokoko štukaturama i stropnom slikom s prikazom alegorije glazbe koju je izradio tršćanski slikar Eugenio Scomparini. Tamo su smještene i biste glazbenika čiji je autor Ludwig Strichtius, umjetnik bečkoga podrijetla. Preostali dio unutrašnjosti Filodrammatice ukrašen je u stilu talijanske neorenesanse. Pri gradnji kavane u prizemlju zgrade Filodrammatice stubište je zbog

nedostatka prostora umetnuto bočno spram ulaza u građevinu te nije izvedeno raskošno i monumentalno kao što je to prvotno bilo planirano. U vrijeme kada je nastala zgrada je bila reprezentativna i svojom se raskošnošću isticala među ostalim zgradama na Korzu. U zdanje su uložena i znatna financijska sredstva, što svjedoči o ranome zanimanju građana Rijeke za kazališnu djelatnost. U prostoru prizemlja zgrade Filodrammatice otvoreno je jedinstveno mjesto za prezentaciju kulturno-povijesne baštine. Centar služi kao mjesto na kojemu se može saznati više informacija o kulturnoj baštini svih partnera uključenih u EU-ov projekt "Povežimo se baštinom".

Općina Kostrena:

Otvaranje Kuće kostrenskih pomoraca

U Kostreni će biti obnovljena zgrada bivše škole "Sv. Barbara", koja će postati mjesto interpretacije povijesti očuvanja i njegovanja kulturne i tradicijske baštine. Kuća kostrenskih pomoraca će na suvremen način prikazati život i ulogu pomoraca u društvu odgovarajući na pitanja tko je pomorac, kako on živi, što osjeća i što doživljava, ali i kakav je njegov utjecaj na društvo budući da putujući svijetom donosi utjecaje drugih kultura. Također će aktualizirati sve teme vezane uz pomorstvo. Provedbom toga projekta rješava se problem napuštenoga i samo djelomično uređenoga područja Sv. Barbare koje je dijelom zauzeto industrijom.

Ulaz u zgradu Filodrammatice (Foto: Roberta F.)

Kuća kostrenskih pomoraca

Opremanjem i puštanjem u rad Kuće kostrenskih pomoraca u prostoru bivše škole i okolice unaprijedit će se ponajprije nematerijalna i (pokretna) materijalna kulturna baština Općine Kostrene, povećat će se njezina atraktivnost za turi-

Pogled na grad Brseč

stičke obiliske unutar sezone i izvan nje, dovest će se turisti, a mještani će imati novi prostor za aktivnosti. Otvorit će se nove mogućnosti za proširenje turističke ponude i drugih gospodarskih aktivnosti, a sama Kuća kostrenskih pomoraca generirat će, izravno i neizravno, nova radna mjesta. Tamo će biti postavljena stalna multimedijalna izložba, jedinstveni interaktivni postav za koji se planira da će privući 1500 posjetitelja na godinu. Povremene izložbe, kojima će se upotpunjavati sadržaji stalnoga interaktivnog postava, bit će postavljene dva do tri puta na godinu.

Općina Mošćenička Draga: Rekonstrukcija kaštela u Brseču i uređenje rodne kuće književnika Eugena Kumičića

U sklopu projekta bit će rekonstruiran i povijesni kaštel u Brseču, naselju u istočnoj Istri, koje leži podno Učke. Nalazi se uz cestu Rijeka – Opatija – Labin – Pula. U srednjemu i ranome novom vijeku ondje je izgrađen kaštel u sastavu Pazinske knežije, a oko kaštela razvilo se srednjovjekovno naselje. Više puta pustošila ga je mletačka ratna flota (1508., 1600.), a 1618. vraćen je u sastav Pazinske knežije. Ostaci gradskih bedema sačuvani su

u temeljima vanjskoga zida kuća. Urbani-stička cjelina staroga Brseča zaštićeno je kulturno dobro. Brseč je najpoznatiji kao rodno mjesto Eugena Kumičića (1850. – 1904.), istaknutoga hrvatskog književnika i najproduktivnijega romanopisca realizma. Uz Ksavera Šandora Gjalskoga u dvadesetak godina, od novele *Slučaj u sušačkoj Slobodi* (1879.) do romana *Kraljica Lepa*, stvorio je bogat pripovjedački opus, podjednako hvaljen i porican, ali uvijek rado čitan. Nakon smrti o njegovoj ostavštini brinula se supruga Marija, također istaknuta književnica. U Zagrebu mu je postavljen spomenik na Mirogoju (I. Rendić, 1904.) i Rooseveltovu trgu (F. Kršinić, 1937.). Kumičićeva rodna kuća nalazi se u Brseču, a izgrađena je u 19. stoljeću. Danas ima pravni status zaštićenoga kulturnog dobra. Imala je odlike tradicijske pučke arhitekture, a kao memorijalni centar otvorena je 2000. i čuva Kumičićevu ostavštinu. U sklopu projekta bit će rekonstruirana i u njoj će biti postavljena stalna izložba koja će kroz multimedijalni i interdisciplinarni postav ispričati priču o Kumičiću, Brseču i okolici. Kumičić je glavni fokus interpretacije, a njegova rodna kuća središnje mjesto iz kojega se istražuju grad i okolica te ostale sastavnice ekomuzeja.

Etnoselo Trebišće: Otvaranje mitsko-povijesne staze Trebišća – Perun

Interpretacijski centar nalazit će se u ruralnoj kamenoj kući u Trebišćima. Muze-

Etno selo Trebišće

Povijesno-mitska staza Trebišća-Perun

ološki i muzeografski kao središnju temu interpretira staroslavensku mitologiju te kroz njezinu optiku predstavlja ostale baštinske vrijednosti toga područja. Postav je interdisciplinarno razrađen, produkcijski kreativan i inovativan, posebno prilagođen ruralnome kontekstu. Tematska igrališta na području Općine Mošćeničke Drage formiraju prostor za igru djece različitih uzrasta te prostor za boravak i druženje svih posjetitelja. Sprave za igru prate baštinsku osnovu svake od lokacija. Tako je tema šumskoga igrališta s elementima staroslavenske mitologije, smještenog u zaseoku Trebiščima iznad Mošćeničke Drage, osmišljena da svojim postavom apstraktnih drvenih sprava potiče na adrenalinski doživljaj i kreiranje vlastitih igara.

Revitalizacija kaštela u Mošćenicama: Mošćenice, živi povijesni grad

Kaštel Mošćenice obnavlja se i uređuje kao interpretacijski centar – etnografska zbirka koja obuhvaća istaknutu materijalnu i nematerijalnu baštinu povijesnoga grada Mošćenica i njegove okolice, a čime će obogatiti kulturnu i turističku ponudu Općine Mošćeničke Drage. Tematska igrališta na području Općine Mošćeničke Drage formiraju prostor za igru djece različitih uzrasta te prostor za boravak i druženje svih posjetitelja. Sprave za igru prate baštinsku osnovu svake od lokacija

Pogled na trg Zrinski u središtu Kraljevice

pa će tako drvene sprave u Mošćenicama predstavljati male vedre primorske kućice na brdu – "male Mošćenice".

Općina Lovran:

Adaptacija Kuće lovranskog guca

Autohtona barka Lovranski guc ima veliku kulturno-povijesnu važnost i simbol je povezanosti lokalne zajednice s vlastitom prošlosti. Prema povijesnim izvorima, njegov je tvorac samouki brodograditelj Nino Gasparinic, koji je na modelu tradicionalne barke korčulanske gajete ugrađivao i razvijao svoje ideje te ih spajao sa želja-

ma naručitelja, što je rezultiralo izradom Lovranskoga guca. Barka je to koja ima dobre maritimne sposobnosti, sigurna je i na valovitome moru te je prvo služila ribarenju, kao i druge tradicijske brodice, a s promjenama u društvu i razvojem turizma počela se upotrebljavati i u slobodno vrijeme. Lovranski guc bio je dio tradicionalnoga života Lovrana. Prepoznajući važnost valorizacije i zaštite Lovranskoga guca te njegova intenzivnijeg predstavljanja javnosti, Lovran uz jednako povijesno važnu staru Gradsku kulu pronalazi kuću za udomljavanje guca i njegovu intenzivniju prezentaciju javnosti. Gradska kula nalazi se na prilazu povijesnoj jezgri grada Lovrana. Ostatak je njegovih srednjovjekovnih bedema i svjedok bogate prošlosti grada. To je masivna kula kvadratnog tlocrta koja je izvorno sačuvana samo do određene visine, a jedan njezin dio dograđen je u 17. stoljeću. Kuća lovranskog guca proširena je i povezana na postojeći izložbeni prostor Lovranskoga guca i Gradske kule radi stvaranja funkcionalnoga i u turističkome smislu atraktivnoga prostora.

Grad Kraljevica:

Obnova Trga Zrinski

Cilj obnove Trga Zrinski bila je rekonstrukcija i opremanje unutarnjeg dvorišta (atrija) dvorca Zrinski u središtu Kraljevice koji izvorno datira iz 15. stoljeća, dok je nadogradnja iz 17. stoljeća. Iako je kroz

Kuća lovranskog guca

Vizualizacija projekta konzervacije i opremanja Crekvine u Kastvu

dugo turbulentno povijesno razdoblje dvorac mijenjao vlasnike i namjenu, danas je relativno dobro očuvan. Rekonstrukcijom i opremanjem objedinjena je turistička ponuda kroz zaštitu i obnovu kulturne baštine Kraljevice i Primorsko-goranske županije. Većina aktivnosti u području kulture i turizma održava se upravo na tome mjestu. Svrha je objediniti ponudu, produžiti turističku sezonu, povećati razinu zaposlenosti i staviti u funkciju neiskorištenu kulturnu baštinu.

Grad Kastav:

Konzervacija i opremanje Crekvine u funkciji ljetne pozornice i otvorenog prostora prezentacije i interpretacije baštine *in situ*

Crekvina, po mnogima jedna od najljepših pozornica, zasjala je u novome ruhu. Riječ je o drugoj fazi sanacije i uređenja

prema projektu glavnoga projektanta Nenada Fabijanića, nakon što su 2017. u suradnji s Ministarstvom turizma izvedeni radovi vrijedni dva milijuna kuna (265.544 eura). Tada je izvedena konsolidacija i konzervacija postojeće konstrukcije svetišta, a ponovno je zatvoren prolaz kroz oltarno svetište Crekvine. Ujedno su na prostoru istočne sakristije uređeni novi sadržaji u funkciji ljetne pozornice: muška i ženska garderoba sa sanitarnim čvorovima te skladišni prostori. U drugoj fazi projekta, koja je dovršena u proljeće 2021., završene su intervencije u vrlo malim prostorima bočnih sakristija koje nikada nisu bile izgrađene do kraja, s novim izazovom, novim vremenom, novim materijalom i s funkcijom koja podržava događaj koji će se dogoditi na platou na kojemu je smještena ljetna pozornica s tribinama i sjedalnicama.

Sanacija Trga Lokvina

Trg Lokvina danas je središte grada Kastva oko kojega se okupljaju najvažnije funkcije društvenoga života: gradska vijećnica i gradska uprava, crkvice sv. Trojice, hotel i restoran *Kukuriku* te nekoliko stambenih građevina. Projekt uređenja trga izrađen je u suradnji s lokalnim konzervatorskim odjelom u Rijeci, Institutom za povijest umjetnosti i Gradom Kastvom. Trg je 2021. popločan te je obnovljena infrastruktura kako bi se sačuvalo kulturno-povijesno dobro i povećala njegova vrijednost kroz suvremenu prezentaciju.

Općina Viškovo:

Izgradnja i opremanje Kuće halubajškega zvončara

Za Općinu Viškovo vrlo su važni postojanje i tradicija Halubajških zvončara. Godine 2007. Ministarstvo kulture proglasilo je Halubajške zvončare nematerijalnim kulturnim dobrom, a 2009. na UNESCO-ovu listu uvršten je "Godišnji pokladni ophod zvončara s područja Kastavštine." Kuća halubajškega zvončara jest važan projekt na temelju kojega će se očuvati i popularizirati kulturna baština Viškova i tradicija zvončara. Projekt se odnosi na izgradnju i opremanje građevine za smještaj postava i uspostavu prostorno-funkcionalnih jedinica. Kuća zvončara imat će višestruku namjenu: izložbeno/prezentacijski dio sa stalnim postavom etnografske zbirke zvončara, dio za potrebe edukacijskih radionica te programa zabave i doživljaja, suvenirnicu i ugostiteljski prostor.

Vizualizacija trga Lokvina u središtu grada Kastva

Vizualizacija Zavičajne kuće zvončara na Viškovo

Radovi u villi Angiolina

Grad Opatija:**Revitalizacija Ville Angioline**

Projekt "Revitalizacija Ville Angioline" završen je krajem 2022., a obuhvatio je potpunu sanaciju i rekonstrukciju Ville Angioline, u kojoj je smješten Hrvatski muzej turizma, kako bi se spriječila degradacija i propadanje zaštićenoga kulturnog dobra.

Ujedno je cilj bio opremanjem muzejskoga prostora omogućiti suvremeniju prezentaciju hrvatske turističke baštine. Pročelje je obnovljeno tako da je Villi Angiolini vraćen povijesni izgled. Sve su žbukane plohe obnovljene u skladu s nalazima povijesnih slojeva, a kameni elementi očišćeni od naslaga boja te restaurirani. Osvremenjen je i sustav grijanja i hlađenja objekta radi postizanja što boljih mikroklimatskih uvjeta. Obnovljena je i postojeća stolarija.

Općina Klana:**Revitalizacija kaštela Gradina u Klani**

Općina Klana u EU-ov projekt "Povežimo se baštinom" uključila se zbog revitalizacije kaštela Gradina. Provedba projekta podrazumijevala je revitaliza-

Pogled na pročelje ville Angiolina (Foto: Berthold Werner)

ciju i opremanje arheološkoga lokaliteta Gradine neposredno iznad središta naselja Klane te održavanje kulturnih programa, a služit će i u druge turističke svrhe. Tijekom ljeta 2021. osvijetljene su vanjske zidine kaštela, što cijelome mjestu daje posebnu vizuru, a postav-

ljena je i dekorativna rasvjeta uz unutarnji dio zidina koja doprinosi specifičnoj ambijentalnosti i ugodnosti. Osim toga za potrebe izvođenja programa nabavljeni su montažna pozornica za izvođače te prikladne drvene klupice i stolice za posjetitelje.

Kaštel Grobnik na Čavlima

Općina Čavle:**Revitalizacija kaštela Grobnik**

Izvođenje građevinskih i obrtničkih radova na kaštelu Grobnik u Čavlima odnosi se na adaptaciju i opremanje prostora u kojemu je smještena likovna galerija neophodnom opremom, obnovu zidova, podova, stropova, unutarnje i vanjske stolarije te na grijanje i hlađenje prostora. Adaptacijom bit će riješen funkcionalni raspored izložbenih prostora, uredskoga prostora i sanitarija za osoblje. U sklopu projekta izrađen je multimedijalni vodič koji obuhvaća šetnju kaštelom, prikaz

povijesti i zanimljivosti iz života kaštela i njegove bliže okolice. Multimedijalni vodič uključuje opis osoba i događaja interpretiranih kroz audioteme ilustrirane slikom, videoprikazom ili prikazom proširene stvarnosti (AR) i *3D mapping* na zidovima.

Veći dio projektnih aktivnosti u sklopu EU-ova projekta "Povežimo se baštinom" dovršen je, a projekt se polako bliži svojemu kraju. Sredinom veljače 2023. počeli su radovi na uređenju triju tematskih dječjih igrališta i triju interpretacijskih centara u Brseču, Mošćenicama i

Trebišću, koji su dio projekta "Povežimo se baštinom" Urbane aglomeracije Rijeke. Projektom će biti obnovljena etnografska zbirka i izgrađeno tematsko igralište vezano uz baštinu u Mošćenicama. Djelomično će biti obnovljena i rodna kuća Eugena Kumičića i izgrađeno tematsko igralište u Brseču, a radovi su počeli i u Trebišću, gdje će biti obnovljen interpretacijski centar i izgrađeno tematsko igralište, čime će biti zaokružen projekt obnove etnosela. Planirane aktivnosti u projektu, među ostalim, uključuju otvaranje Kuće kostrenskih pomoraca na području Općine Kostrene, koja će na suvremen način prikazati život i ulogu pomoraca u društvu. Također će aktualizirati sve teme koje su vezane za pomorstvo. U Kostreni će biti obnovljena zgrada bivše škole *Sv. Barbara*, koja će postati mjesto interpretacije povijesti očuvanja i njegovanja kulturne i tradicijske baštine. Završetak svih aktivnosti u sklopu EU-ova projekta "Povežimo se baštinom" planiran je krajem 2023.

Izvor:

- <https://povezimosebastianom.eu/>
- <https://www.rijeka.hr/>
- <https://strukturnifondovi.hr/>
- <https://ckk.hr/kuca-kostrenskih-pomoraca/>
- https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Filodrammatica_ulaz_Rijeka_120409.jpg